



Vánoční imaginace

Rudolf Steiner

(2) Přednáška „Vánoční imaginace“ – Dr. Rudolf Steiner, Dornach, 6. října 1923 (GA229)

Včera se před námi tyčil obraz Michaela, bojujícího s drakem, který pro nás vyvstal z vnitřního porozumění běhu roku. Obecně lze říci, že umění bude muset stále více a více tlumočit to, co člověk pociťuje v souvislosti s děním ve vesmíru. Je přirozené, že to bude možné v různé míře a z různých hledisek. Ale vcelku bude moci být jenom to skutečným uměleckým dílem, co lidské duši dá možnost, aby se na základě takového díla mohla otevřít tajemstvím kosmu.

Dnes budeme pozorovat běh roku v témže duchu, ve kterém jsme jej pozorovali včera, kdy toto pozorování mohlo vyvrcholit právě znázorněním obrazu Michaela s drakem.

Z dosavadního výkladu víme, že když se blíží podzim, nastává jakoby nádech Země, duchovní nádech Země. Elementární bytosti, které v době vrcholícího léta vystoupaly ze Země, se okolo Michaelova svátku začnou pohybovat zpět. Jsou stahovány hlouběji a hlouběji, až se uprostřed zimy nejintimněji z celého roku propojí s lůnem Země.

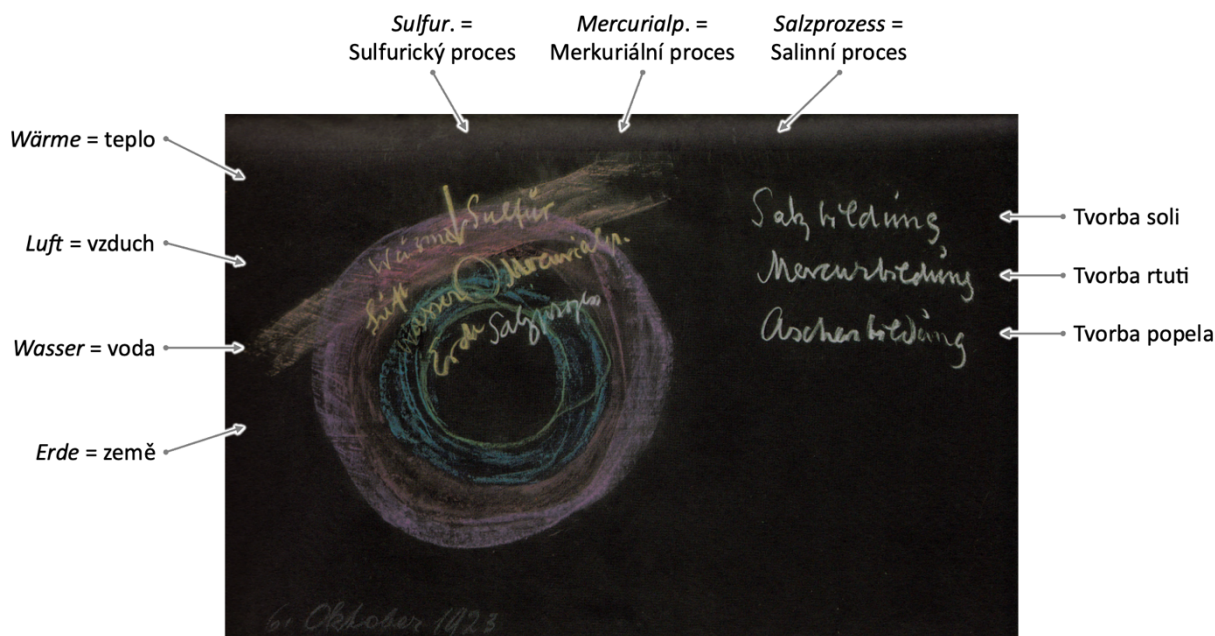
Z toho všeho si můžeme vytvořit představu, že právě v zimě je Země bytostí nejvíce uzavřenou do sebe. Do zimy do sebe Země totiž nabrala z kosmu všechno to, co během léta nechala vyproudit ven – zejména to duchovní. V nejhlubší zimě je tedy Země nejvíce Zemí – je tím, co odpovídá její skutečné bytosti. Abychom získali základ pro další pozorování, musíme se zaměřit právě na bytost Země v zimním období. Přitom samozřejmě nesmíme zapomenout, že když je na jedné polokouli zima, je na opačné polokouli léto. Teď se budeme soustředit na tu část Země, kde právě začíná nejhlubší zima. Zde totiž Země nejvíce projevuje to, co je v nejhlubším smyslu její vlastní bytostí, co z ní zcela činí Zemi.

Podívejme se teď na Zemi podrobněji. Má pevné jádro, z něhož je viditelný nanejvýš povrch. Toto pevné zemské jádro je z velké části pokryto hydrosférou, vodstvem Země. Kontinenty můžeme z určitého pohledu vnímat tak, jako by v této vodní mase plovaly. A dokonce si můžeme představit, že vodstvo Země pokračuje ještě dále do ovzduší – v něm je přece obsaženo velké množství vody. Voda, obsažená v ovzduší, je mnohem řidší než voda v mořích a v řekách. Můžeme ale říct, že při vzestupu z moře do ovzduší vlastně pokud jde o vodu, neexistuje žádná pevná hranice. Takže nakreslíme-li schematicky, čím je z tohoto hlediska Země, musíme tuto Zemi nakreslit takto: Uprostřed je pevné

zemské jádro (na obrázku 1 níže je vyznačené zeleně). Toto jádro je obklopeno oblastí vody (modře). K tomu bych samozřejmě musel přimalovat vyčnívající kontinenty atd. Berme tento náčrt jen jako karikaturu. To, co vyčnívá, by ve skutečnosti mělo vypadat zhruba jako hrbolky na pomeranči. Teď to ale musím dokola obklopit tím, co jsem označil jako vodu, obsaženou v ovzduší Země.

Podívejme se nyní na tento útvar a zeptejme se: Co to vlastně je? Tento útvar není něco, co by se vytvořilo jen tak samo od sebe. Tento útvar je vodou kosmu jako celku. Je tím, co nám zde ukazuje svou formu, vyvstalou z celého kosmu. A jenom proto, že vesmír je vlastně na všechny strany sféra, něco kulového, jeví se nám kulatě i to, co pokračuje směrem vzhůru jako voda v ovzduší – jako něco kulovitě ohraničeného.

To ale působí na celou Zemi značnými silami. Takže, kdybychom se na Zemi dívali třeba z nějaké cizí planety, jevila by se nám Země jako veliká, řekněme, kapka vody ve vesmíru, na které by byly všelijaké vyvýšeniny – tedy pevniny, které by se odlišovaly o něco jiným zbarvením. Ale celkově by se nám Země jevila jako veliká kapka vody ve vesmíru.



Obrázek 1 – sken originálního náčrtu z přednášky

Teď o tom pohovořme z kosmické perspektivy. Co je to vlastně za kapku, která jako kapka vody takto putuje vesmírem? Je to něco, co svůj kapkovitý tvar získává působením rozsáhlých kosmických souvislostí. Pokud na to jdeme z pozice duchovní vědy a pozvedneme své vnímání do imaginace a inspirace, přijdeme na to, co tato kapka vlastně je. Tato kapka není nic jiného než obrovská kapka rtuti. Pouze substance rtuti je v ní obsažena v mimořádném, nebývalém zředění.

Že taková zředění jsou možná, je už teď exaktně prokázáno prací paní [Dr. Kolisko](#). Ta provedla v našem biologickém institutu ve Stuttgartu pokusy, které těmto věcem daly poprvé exaktní základ. Dr. Kolisko se podařilo docílit zředění v poměru jedna ku trilionu. A podařilo se jí exaktně zjistit i to, jak takto zředěné látky působí. Takže to, co dosud mohlo být pouhou vírou v účinky homeopatických substancí, tím bylo povýšeno na úroveň exaktní vědy. Vycházejíc z výsledků tohoto bádání dnes už vůbec nelze pochybovat o tom, že působení nejmenších částic probíhá rytmicky. Do dalších podrobností teď nechci jít. Práce Dr. Kolisko byla zveřejněna¹, takže je možné se s jejími výsledky seznámit. Chci tady zdůraznit jen to, že bylo prokázáno, že zde v pozemské oblasti je třeba počítat s ohromnými zředěními, která přesto vykazují účinky.

Máme zde tedy skutečně co do činění s něčím, o čemž lze říci: Používáme-li to v malém, je to voda. Tuto vodu nabíráme nádobou z řeky nebo ze studánky, používáme ji. Je to prostě voda. Ale žádná voda nikdy neobsahuje pouze vodík a kyslík. Kdyby se někdo domníval, že voda se skládá jenom z vodíku a z kyslíku, byl by to nesmysl. Třeba u železitých kyselek, ale i u jiných druhů vody, je přirozeně hned zřejmé, že ve vodě je ještě něco jiného. Voda, která by se skládala jen z vodíku a z kyslíku, se nikde nevyskytuje, to je jenom přiblížení. Každá voda, ať se vyskytuje kdekoliv, obsahuje ještě další látky. Při pohledu z kosmické perspektivy je nejpodstatnější to, že veškerá voda na Zemi je vlastně vesmírnou rtutí. Voda, kterou zde máme, je obrovským zředěním něčeho vesmírného. Naše voda není pro vesmír vodou, ale rtutí.

Takže můžeme říci: Pokud se jedná o vodu v hydrosféře Země, máme z pohledu vesmíru co do činění se rtutí. V této vesmírné kapce rtuti jsou samozřejmě obsaženy další minerální substance. Neboli je v ní dále obsaženo vše, co je pozemské – a to představuje pevnou hmotu Země, jež má tendenci, vytvářet nad rámec kapky vlastní tvary. Když takto pohlédneme na Zemi, vidíme tedy především kulovitý útvar, který je vlastní rtuti. Běžná kovová rtuť je, abych tak řekl, přírodou chtěným vyjádřením toho, co právě rtuť svým specifickým způsobem vytváří – je vyjádřením kulovitého tvaru. V této výchozí kouli je pak obsaženo všechno ostatní, co pak nejrozmanitějším různorodým způsobem vytváří své vlastní tvary – minerální krystalické tvary. Můžeme tedy shrnout: To, co je pozemské – země, voda a vzduch (tedy pevné látky, kapaliny a plyny), má tendenci k vytváření vlastních různorodých tvarů, o kterých jsem právě hovořil. Jako celek má ale Země tendenci, vytvářet kouli.

Ani v případě atmosféry, jež obklopuje Zemi (na obrázku 1 výše je vyznačena tmavě červenou barvou), nemůžeme mluvit o pouhém vzduchu. Tento vzduch má totiž vždy tu tendenci, že do sebe určitým způsobem nabírá teplo a je tímto teplem prostoupen (fialová). Musíme tedy přibrat ještě čtvrtý element – teplo, obsažené ve vzduchu. No a teplo, které takto shora proniká do vzduchu, v sobě nese sirný proces, sulfurický proces, a jakoby jej zprostředkuje z vesmíru Zemi. Zopakujme ještě jednou: Sulfurický proces je zprostředkován z vesmíru. Na tento sulfurický proces pak navazuje merkuriální proces, tj. rtuťový proces, jehož průběh ve vodě na Zemi a ve vzduchu jsme si před chvílí znázornili. Takže shrneme-li, ve vzduchu a v teple se odehrává sulfurický proces, ve vodě a ve vzduchu probíhá merkuriální proces.

Postoupíme-li teď dále k nitru Země, tedy k tomu, co se Země snaží být, objevíme zde třetí proces. Je to proces tvorby kyselin. A protože z kyselin, jak víme, dále vznikají soliⁱⁱ, hovoříme o procesu tvorby solí, resp. o solném neboli salinním procesu. Takže když vzhlížíme vzhůru do vesmíru, pohlédneme vlastně na sulfurický, sirný proces. Když pozorujeme tendenci Země utvářet se v kosmickou kapku, pak pohlédneme na merkuriální proces. A když svůj pohled obrátíme dolů na zemskou půdu, ze které nám na jaře vyráží vstříc všechen rostoucí, pučící, rašící život, pak pohlédneme na solný, salinní proces.

Salinní proces je nejdůležitější pro pučící, rašící život, vycházející ze Země. Kořeny rostlin, jakmile se vytvoří ze zárodků, jsou po celý svůj růst odkázány na interakci se solemi, se solnými sloučeninami v zemské půdě. Soli v nejširším slova smyslu, jež se nacházejí v zemské půdě, prostupují do kořenů a dělají z nich to, co kořeny jsou – tedy pozemský základ všeho rostlinného.

Čím více se blížíme k Zemi, nacházíme tedy salinní proces. Ten je, abych tak řekl, to, co Země samotná uvnitř sebe nechává probíhat v době nejhlubší zimy. Ale například v létě je tomu jinak – to na Zemi a v jejím okolí probíhají různé, vzájemně promíchané děje. Vzduchem pronikají sulfurické procesy, jeden ze sulfurických procesů koneckonců nacházíme i v bouřkových jevech. Ty pronikají hluboko dolů, takže se sulfurizuje i to, co se v tuto roční dobu nachází na povrchu Země. Okolo doby Michaela pak dojde k tomu, že tento sulfurický proces je proniknut a potlačen železem, jak jsme si vysvětlili včera.

Naopak vzhůru do atmosféry se během léta přimíchává salinní proces. Vynášejí jej rostliny, které po vypuštění ze země rozvíjejí listy a mnohé pak vytvářejí květy a semena. V listech, v květech a v semenech rostliny ukládají soli, odebrané ze země. Tyto soli se pak éterizují a tím se přibližují sulfurickému procesu. Mimoto se mohou ukládat například ve formě éterických olejů. Důležité je, že rostliny vynášejí soli ze země. Soli ve své vnitřní podstatě tak mohou stoupat dále vzhůru a propojovat se s tím, co můžeme vnímat jako podstatu atmosféry.

Na vrcholu léta zde tedy máme promíchanou směsici merkuriálního působení na jedné straně, jež je na Zemi neustále, se sulfurickým a se salinním působením na straně druhé. Když uprostřed léta stojíme na zemi, je naše hlava vlastně obklopena směsí síry, rtuti a solí. Naopak uprostřed zimy je každý z těchto principů, tedy sulfurický, merkuriální a salinní, jakoby stažen do své vlastní vnitřní oblasti, do své vlastní podstaty. Soli ustoupily do vnitřku Země. Do hydrosféry, do oblasti vody, pronikla o to více tendence se zakulacovat. Vidíme to na sněhové pokrývce, která jakoby vyhlazuje již tak zakulacený povrch Země, a je vnějším projevem tendence hydrosféry nabývat kulovitého tvaru. Sulfurický proces se v zimě natolik, takříkajíc, stahuje zpět, že není třeba mu v tomto období věnovat nějakou zvláštní pozornost. Avšak na jeho místo vstupuje uprostřed zimy něco jiného...

Rostliny se vyvíjely od jara do podzimu a dorostly do semen. Co je to vlastně za proces, jímž se vytváří semena? Když v rostlinách zrají semena, probíhá venku v přírodě něco, v čem my lidé – abych tak řekl – pokračujeme. Sice lidsky nedokonalým, dosti neumělým způsobem, ale přece jenom to děláme také. A to tehdy, když si z rostlin připravujeme pokrmy: My lidé rostliny vaříme. Když rostliny vyrážejí až ke květům a vytvářejí semena, je to v podstatě takové přírodní vaření – je to vzestup k sirnému procesu. Rostliny tedy vyrůstají do sirného procesu, nejvíce jsou jím prostoupeny na vrcholku léta. Když se začne blížit podzim, toto letní spalování pomine.

V organické oblasti je samozřejmě všechno jinak, než jak to vidíme venku v hrubých anorganických procesech. Ale při každém spalování, ať se odehrává kdekoliv, dostáváme jedno – a to popel. Takže k tomu, co v nitru Země vzniká procesem tvorby solí, se přidává to, co jakoby padá na povrch země při kvetení rostlin a při vytváření semen – při tomto pomyslném vaření a spalování. I když to zpravidla nebereme v úvahu, má to velký význam. To, co se při spalování děje v kamnech, tedy že dolů propadá popel, to má v průběhu ročních období velký význam pro Zemi. Vytváření semen v rostlinách je totiž v podstatě spalování. Přitom neustále padá dolů popel, takže zhruba od října je Země takto vytvořeným popelem vydatně prosycena.

Uprostřed zimy tedy v Zemi pozorujeme vnitřní tendenci k tvorbě solí, a nadto merkuriální proces v jeho nejurčitější, nejvyhraněnější podobě. Naopak za vrcholícího léta působí z vnějšího kosmu sulfurický proces, a k němu se přidává proces vytváření popela. Takže to, co vrcholí okolo Vánoc, se připravuje už od doby Michaela. Země se stále více a více konsoliduje v tom smyslu, že se v době nejhlubší zimy stává kosmickým tělesem, jehož podstata se odvíjí od tvorby rtuti, solí a popela. Co to znamená pro vesmír?

Představme si blechu, která se stala lékařem-anatomem a zkoumá kost. Taková blecha by před sebou měla jen úplně malinkou část této kosti – jednoduše proto, že je sama malinká. Proto by zkoumala kost z bleší perspektivy. Došla by k závěru, že se jedná o fosforečnan vápenatý v amorfním stavu. Ale tuto blechu by vůbec nenapadlo, kdyby tedy byla anatomem, že má co do činění jen s kousíčkem celkové stavby kosti. Blecha sice skáče z místa na místo, ale i tak by vždy zkoumala jen maličký kousek kosti a měla by proto vždy jen svůj úzký pohled na věc. Je to podobné, jako kdyby třeba geolog nebo mineralog se pokoušel prozkoumat obrovský horský masív, přeskakoval by přitom jako velká blecha sem a tam, a vždy by se zaměřil jen na ten kousek, kde se právě nachází. Tento člověk by byl schopen klepáním svého kladívka poznat jen malé kousky celého pohoří. Nemohl by ale pojmout a pochopit

celé pohoří, stejně jako by blecha nedokázala pojmout a pochopit celou složitou kost. Představme si, že tato blecha by svým bleším kladívkem poklepávala na maličký kousek klíční kosti. Našla by sice již zmíněný fosforečnan vápenatý, ale nezjistila by, že se jedná o klíční kost. A už vůbec by tu blechu nenapadlo, že se jedná o součást ještě větší a složitější lidské kostry. Prostě by svým malinkým kladívkem uštípla kousíček kosti a ten by pak ze své bleší perspektivy zkoumala. Podobně jako blecha ale zkoumáme svět my lidé. Uštípíme někde kousek jurského vápence a snažíme se z něj na něco přijít. Zkoumáme tedy o něco větší kousek materiálu než blecha, ale pořád máme bleší perspektivu.

Tudy samozřejmě nelze dojít k pravdě, takhle se to nedá dělat. Jde o to, abychom si opravdu uvědomili, že Země je jeden celek a že uprostřed zimy je nejvíce konsolidována v salinních, merkuriálních a popelotvorných procesech – jakoby do nich byla vnitřně zaměřena.

Pokud zaujmeme kosmickou perspektivu a nikoliv bleší, jaký to má význam pro bytost Země jako celku? Podívejte, všechno, co je v nejširším slova smyslu vytvářením solí – ve fyzikálním smyslu jde o vytváření usazenin, jako když se začne usazovat sůl, rozpuštěná v malém množství vody – všechno to, co je vytvářením solí v nejširším smyslu (nechtěl bych se teď zabývat chemickou stránkou, ale při tom by se neukázalo nic jiného), to všechno má tu vlastnost, že to je prostupné pro to, co je duchovní. Kde jsou soli, tam má to, co je duchovní, jakoby volný prostor, do něhož může pronikat. Takže díky tomu, že Země je uprostřed zimy konsolidována s ohledem na salinní proces, mají především elementární bytosti, které se spojují se Zemí, řekněme, uvnitř Země příjemný pobyt. Ale i to ostatní, co je v kosmu duchovního charakteru, je v zimě k Zemi přitahováno a může jakoby přebývat ve vrstvě přímo pod povrchem, která je prostoupena solemi. A právě v této solemi prostoupené vrstvě pod povrchem Země jsou obzvláště činné měsíční síly. Jsou to zbylé síly, které v Zemi zůstaly poté, co ze Země vystoupil Měsíc.

Tyto měsíční síly jsou v Zemi činné především proto, že Země v sobě nese soli. Takže vrstva přímo pod povrchem Země, ta, jež se zpevňuje pod sněhovou pokrývkou, která sice směřuje k merkuriálnímu procesu, ale směrem dolů přechází k salinnímuⁱⁱⁱ procesu, tak tato vrstva hmoty Země, která obsahuje soli, je prostoupena tím, co je duchovní. Země se tedy uprostřed zimy díky své obzvláštní konsolidaci na salinní proces skutečně stává uvnitř sebe duchovní.

Voda, tedy vlastně kosmická rtuť, do sebe přijímá tendenci formovat se do kulovitěho tvaru. U vody se všude projevuje tendence, formovat se do kulovitěho tvaru. A díky tomu je Země v zimě způsobilá nejen tuhnout a vytvářet soli, jež jsou prostoupené duchem. Díky vodě a její merkuriální tendenci má Země také schopnost, tuto duchem prostoupenou hmotu oživit, vnášet do ní život. Pod povrchem Země se tak v nejhlubší zimě probouzí život. Působením merkuriálního principu se v duchem prostoupeném salinním principu aktivuje tendence k životu. Takže zima je pro Zemi ohromným posílením k tomu, aby pod svým povrchem mohla rozvíjet život.

Jak jsem říkal, v tomto životě, jenž vzniká v Zemi, jsou činné především měsíční síly – takže sám o sobě by se život v Zemi stal měsíčním životem. Jenže díky tomu, že ze semen rostlin předtím vypadal popel, je všechno, co jsem teď popsal, prostoupeno popelem. A jeho vlivem si toto celé dění zachovává pozemský charakter. Jak víme, rostliny nejprve směřovaly během svého růstu vzhůru k sulfurickému principu, z něj pak vypadal popel. Popel přivádí rostliny nazpět k Zemi poté, co se předtím vyšplhaly, řekl bych, do étericko-duchovní oblasti. Takže uprostřed zimy má Země pod svým povrchem tendenci nabírat to, co je duchovní, probouzet v sobě život, a proměňovat měsíční síly v pozemské. A měsíční síly jsou vlivem spadáných zbytků pozemského popela nuceny k tomu, aby rozvíjely život pozemským způsobem, a nikoliv měsíčním.

Od pozorování dění u povrchu Země nyní přejdeme do okolí Země, tedy k atmosféře, která obsahuje vzduch. Pro vzduch má největší význam v každé roční době, ale zejména za hluboké zimy, to, že Slunce

tento vzduch prozařuje svým teplem, svým světlem – byť světlo je pro nás v této souvislosti méně důležité – prostě, že Slunce tento vzduch prozařuje.

Dnešní věda všechno zkoumá odděleně, ale ve skutečném světě takovéto vzájemné oddělení nenajdeme. Říká se třeba, že vzduch se skládá z kyslíku, dusíku, a ještě z dalších látek. To ale ve skutečnosti není všechno. Vzduch není jenom kyslík, dusík a nějaké další látky, vzduch je vždy prozařován Sluncem. Taková je skutečnost: Vzduch je za dne vždy nositelem působení Slunce. Neboli působení Slunce je nesené vzduchem. A teď, co toto působení Slunce, nesené vzduchem, znamená?

Znamená to, že to, co je tady nahoře, chce být vlastně neustále vymaňováno z oblasti Země. Kdyby tu probíhalo jen to, co jsem předtím popisoval jako vytváření soli, rtuti a popela, pak bychom zde měli jen to, co je pozemské. Ale to, co chce pryč od Země, je tady nahoře přijímáno do působnosti prosluněného vzduchu. Takže to, co chce být jen pozemským vlivem, zde přechází v utvářející kosmické působení. Země je tak zbavována moci, aby jen sama působila v tom, co je živoucí a prostoupené duchem. Ve všem, co vyráží tady nahoru, uplatňuje své působení Slunce. Při pozorování duchovním pohledem zjistíme, že zde, v určité výšce nad Zemí, se neustále uplatňuje zvláštní tendence (viz výše na obrázku 1). Zatímco na Zemi samotné se všechno chce zakulacovat (tmavě červená), zde nahoře vidíme tendenci, že se kulovitý tvar rozevívá v rovinu (načervenalá). Tato tendence je ale opět přemáhána, a Země se neustále zakulacuje. Ale zde nahoře se chce to, co je zakulacené, neustále narovnávat. To, co je tady nahoře, by vlastně nejraději chtělo Zemi tady dole rozebrat, roztrhnout, a vytvořit z ní v kosmu jednu velkou rovnou plochu.

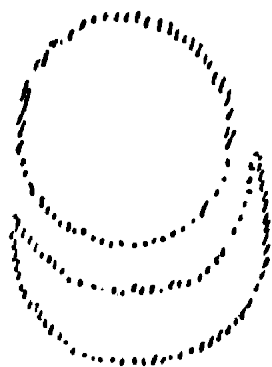
Kdyby k tomu došlo, úplně by se vytratil pozemský vývoj, a my bychom tady nahoře měli něco jako vzduch, ve kterém by působily hvězdy. To pro nás má veliký význam. Co to pro nás lidi znamená, že tady nahoře je vzduch, který nese působení Slunce? Tento vzduch dýcháme. Tím, že jej vdechujeme, se působení Slunce sice v určitém ohledu rozšiřuje směrem dolů, ale přesto na nás působí především směrem vzhůru. Naše hlava je tím neustále vymaňována z působení Země. Tím se pro lidskou hlavu otevírá možnost, stávat se součástí celého kosmu. Naše hlava by vlastně pořád chtěla pryč tam nahoru, kde se zemská koule přetváří v rovinu. Kdyby naše hlava byla vystavena jenom působení Země, a to obzvláště v zimě, prožívali bychom úplně jinak své myšlení. Měli bychom pocit, že se všechny myšlenky chtějí zakulatit. To se ale neděje – naše myšlenky mají určitou lehkost, jakousi vzájemnou propojenost a plynulost. Je to dáno tímto zvláštním způsobem, kterým na nás působí Slunce.

Zde tedy máme druhou tendenci – do působení Země zde zasahuje působení Slunce; toto sluneční působení je nejslabší uprostřed zimy. Kdybychom postoupili ještě dál, přišli bychom ještě na další vlivy. Pak už by se nejednalo o působení Slunce, ale o působení samotných hvězd. To má opět velký vliv na naši hlavu. Tím, že nás Slunce takříkajíc navrácí kosmu, mají pak právě hvězdy dalekosáhlý vliv na naši hlavu a tím na celé utváření nás lidí.

To, co jsem vám zde popsal, ale dnes už tak úplně neplatí. V současnosti je to tak, že se člověk v celém svém vývinu a vývoji do určité míry emancipoval od působení Země. Proč a jak se to stalo, o tom budeme hovořit zítra. Pokud bychom se ale vrátili do doby staré Lemurie, a zejména až do ještě dřívější polární doby, pak bychom našli něco zcela jiného než dnes. Viděli bychom velký vliv všeho na tehdejší Zemi na celé utváření člověka (znáte to z líčení vývoje Země, který jsem popsal ve své knize „Tajná věda v nástinu“). Viděli bychom, jak byl člověk zcela vystaven všem těm působením, která jsem prve popsal. Jak už jsem řekl, o tom, jak se od toho člověk emancipoval, si povíme zítra. Dnes budu ve svém líčení pokračovat tak, jako by člověk byl ještě stále zcela vystaven všem zmíněným dřívějším působením. A tady se setkáváme s něčím zvláštním, setkáváme se s něčím, co je pro dnešní chápání úplně paradoxní.

Můžeme si totiž položit otázku: Čím se v původní době spojení člověka se Zemí stává matka, když se blíží vývoji nového člověka? Po všem, co muselo předcházet, aby mohl vzniknout nový člověk, působí na ženský organismus, který se připravuje v sobě vyvinout nového člověka, především měsíční síly salinního procesu. Můžeme tedy říci: Zatímco za jiných okolností je žena prostě běžný člověk, tak v době, kdy jde vstříc vývoji nového člověka, v ženě nejsilněji působí měsíční síly – tedy ty, které jsou silami salinního procesu Země. Z pohledu duchovní vědy to můžeme vyjádřit takto: Žena se v podstatě stává Měsícem. Když se blíží Vánoce, stává se Měsícem podobným způsobem i Země – a to ze všeho nejvíc bezprostředně pod svým povrchem.

Že se Země stává uprostřed Zimy nejvíce Měsícem, to není všechno. Tato pomyslná proměna Země v Měsíc se opět odehrává, opět probíhá podobně, jako když se žena připravuje na příchod nového človíčka. A díky tomu, že během této doby se žena v podstatě stává Měsícem, na ni působí Slunce jinak než obvykle – podobně, jako v případě Země je uprostřed zimy sluneční působení jiné než na vrcholku léta. Konkrétně to znamená, že to, co se v ženě vyvíjí – nový člověk, který se má narodit, je zcela pod vlivem působení Slunce.



Obrázek 2 – omalováno z originálního nákresu z přednášky

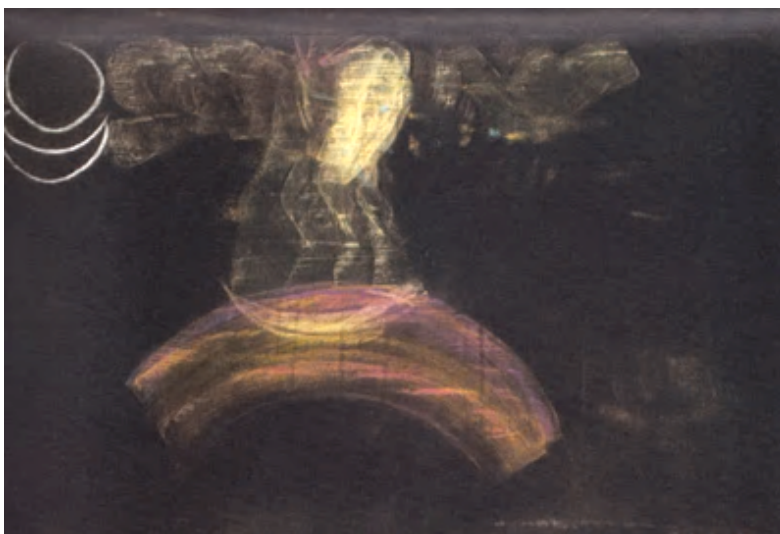
Tím, že do sebe žena takto silně přijímá měsíční působení, a tedy působení solí, tato žena získává schopnost, aby do sebe odděleně přijímala také působení Slunce. V běžném životě přijímá lidský organismus působení Slunce skrze srdce a odtud je rozvádí do všech svých částí. Když se ale tělo ženy chystá přivést na svět nového člověka, soustřeďuje se sluneční působení na vytváření tohoto nového člověka. Můžeme proto schematicky říci: Žena se proto stává Měsícem, aby mohla přijmout působení Slunce do svého nitra. A nový člověk, který vzniká jako embryo, je v tomto smyslu zcela a úplně výsledkem působení Slunce. Je to, co může vzniknout díky účinku soustředěného slunečního působení.

Dřívější instinktivně-jasnovidná nazírání na svět to způsobem sobě vlastním věděla. V dávné Evropě díky tomu existoval v určité dřívější době zvláštní názor. Šlo o to, že nově narozené dítě, které ještě nepožřelo žádnou pozemskou potravu, bylo považováno za něco zcela jiného než dítě, které už spolkl první kapku mléka. Byl to názor starých Germánů, kteří pokládali novorozeně předtím, než požřelo něco pozemského, a poté, co se tak stalo, za dvě různé bytosti. Instinktivně totiž cítili, že nově narozené dítě je Slunce, sluneční bytost, a teprve přijetím pozemské potravy se stane pozemským tvorem. Tedy že nově narozené dítě, které ještě nepřijalo pozemskou potravu, vůbec nenáleží Zemi. Ve starogermánské tradici bylo novorozeně záhy po narození položeno k nohám otce. Podle okultních zákonů, ke kterým se vrátíme jindy, měl otec právo, nechat dítě žít, nebo jej zapudit a zlikvidovat – neb to ještě nebyl pozemský tvor. Teprve pozřením první kapky mléka se dítě stalo pozemskou bytostí. Nikdo už mu nesměl ublížit, už muselo zůstat pozemským tvorem, neboť k tomu bylo předurčeno přírodou, Zemí i kosmem.

V takových dávných obyčejích žije a projevuje se něco neobyčejně významného. Vede to k tomu, že můžeme říci: Dítě je sluneční bytost. A také nám to dává možnost pohlížet na ženu, která porodila dítě, jako na bytost, která je v nejhlubším smyslu důkladně spřízněna se všemi ději Země ... neboť i Země se v nejhlubší zimě připravuje tak, že v sobě má salinní, tedy měsíční, procesy. To Zemi nejlépe otevírá možnost, přijmout působení Slunce. A pak povstane nad sluneční působení až do nebeské sféry, k níž, jak víme, náleží i lidská hlava.

Připraveni tímto poznáním teď dovolme, aby před naší duší co nejvěrněji vyvstalo období Vánoc, a přenesme se proto vnitřně do samotné podstaty člověka. Pohlédněme přitom do hloubi skutečnosti, že Vánoce nám připomínají narození Ježíše – děťátka, které je předurčeno, aby do sebe přijalo Krista... A zavrhneme se teď do události Vánoc skrze postavu Marie – vykresleme ji před vnitřním zrakem své duše... Jako první v nás vyvstane potřeba, aby hlava Marie, její celý výraz, celý její pohled, zračily cosi nebeského. Dále v tomto obraze potřebujeme naznačit, že Marie, zářící skrze ovzduší, se připravuje, aby do sebe přijala Slunce, dítě-Slunce. A postupujeme-li postavou Marie dále dolů, dostaneme se k tomu, co je měsíčně-pozemské.

Pokusme se to obrazně vyjádřit takto: To, co jsme označili ze měsíčně-pozemské, je to, co se jakoby vzdymá z pod povrchu Země. Kdybychom postoupili výše do dálek vesmíru, pak bychom to, co je tam nahoře, kde se člověk rozzařuje do vesmíru, vnímali jako jakési nebeské vyzařování Země směrem ke hvězdám. Takto hvězdně zářit musí i hlava Marie. Vyjádřeno lidskými slovy to znamená, že fyziognomie jejího obličej, celý výraz její tváře, musí být vyjádřením hvězdné záře (viz následující obrázek 3).



Obrázek 3 – sken originálního nákresu z přednášky

Postoupíme-li dále k hrudi, musíme zachytit to, co je spjato s procesem dýchání: Sluneční působení, které vystupuje z mraků v atmosféře, jež skrz sebe nechávají pronikat sluneční záři – tedy dítě.

A ještě níže máme to, co je určováno salinním procesem, tedy měsíčními silami. Vyjádříme to tak, že končetiny Marie zapojíme do pozemské dynamiky a necháme je jakoby vystupovat právě z toho, co je v Zemi spojeno se salinním procesem a se silami měsíce. Ze Země zde máme tu její část, která je – abych tak řekl – proměšičněna.

Pro znázornění této skutečnosti bychom museli použít něco jako duhové barvy. To proto, že kdybychom se dívali směrem k Zemi z vesmíru, jevilo by se to tak, že bychom na Zemi hleděli skrz onu hvězdnou záři, a Země by se pod svým povrchem směrem dovnitř třpytila v duhových barvách. Na tomto podkladě pak stojí ta část postavy, jež je ovlivněna pozemskou dynamikou, končetinami, Zemí

samotnou, zemskou tíží atd. Jako celek se to dá vyjádřit asi jenom lidským oděvem, který je zřasen do záhybů tak, že to odpovídá silám Země. Tady dole bychom tedy měli šaty, které jsou v souladu se silami Země. Když bychom postoupili o něco vzhůru, museli bychom dále namalovat to, co vyvstává z tohoto pozemsky-měsíčního. A kdybychom se chtěli vyjádřit hodně symbolicky, mohli bychom namalovat ještě Měsíc, byť ten už je vyjádřen Zemí samotnou.

Posunujeme se tedy dále vzhůru a zachycujeme, co pochází ze sféry Měsíce. Pak spatříme oblaka, jež jsou prostupována mnoha lidskými hlavami, které směřují dolů. Jedna z nich je zhuštěna ve Slunce, v dítě-Ježíše, které sedí na paži Marie. A to celé musíme ještě dále výše doplnit obličejem Marie, jenž svou fyziognomií vyjadřuje hvězdnou záři.

Porozumíme-li dobře nejhlubší zimy, jak nám tato doba představuje souvislost kosmu s člověkem – s člověkem, který do sebe přijímá působení sil Země, jež zrozuje život, pak ani nemáme jinou možnost než zobrazit ženu, obdařenou silami Země, směrem dolů pak silami Měsíce, ke středu silami Slunce, a nahoře směrem k hlavě silami hvězd. Ženu, jejíž postava i s dítětem, utvářeným slunečními silami, sestupuje ze sféry oblak. Přímo z kosmu nám vyvstává tento obraz Marie s Jezulátkem.

Když rozumíme podzimnímu kosmu a všechny jeho utvářející síly vložíme do obrazu, nutně to vyústí v umělecké ztvárnění Michaelova boje s drakem. Hovořili jsme o tom včera. Podobně všechno, co vnímáme o Vánocích, se nám slévá do obrazu Matky Marie s děťátkem. V dřívějších dobách, konkrétně v prvních stoletích křesťanství, tento obraz často vyvstával před vnitřním zrakem umělců. Poslední dozvuky této fáze ve vývoji lidstva nalézáme v Raffaelově obrazu „Sixtinská madona“.

Raffaelova „Sixtinská madona“ se ještě zrodila z velikého naivního poznání přírody a ducha, které bylo rozšířeno ve starých dobách. „Sixtinská madona“ je obrazem imaginace, kterou musí mít člověk, aby se svým vnitřním vnímáním dokázal přenést do tajemství vánočního dění natolik, že se mu toto dění promění ve vnitřní obraz.



Obrázek 4 – Raffael Santi – Sixtinská madona
(wikipedia.cz)

Takže můžeme říci: Má-li koloběh roku ožít ve vnitřním vnímání člověka, musí se to odehrávat v určitých grandiózních imaginacích. Pokud člověk, jinak zkonsolidovaný do sebe, svou duší pomyslně vyjde do okolního světa, pak se mu začínající podzim stane grandiózní imaginací boje Michaela s drakem. V ní se dá drak znázornit jenom sulfuricky – jako sirná hmota, která se formuje do podoby draka. Michaelův meč v této imaginaci vznikne tak, že se do něj zkoncentruje meteorické železo. Propojením těchto dílčích obrazů získáme celou Michaelskou imaginaci.

Podobně z toho, co vnímáme v době Vánoc, vyvstává obraz Matky Marie. Její šat je zřasen silami Země. Roucho, splývající z hlavy, se musí vnitřně zaoblovat, stávat se merkuriálním (ano, určité směry malířství jdou až do takovýchto podrobností), takže oblast hrudi se stane vnitřně uzavřenou. Avšak právě sem vstupují síly Slunce. A nevinné dítě-Ježíše, které Marie drží v náručí, si představme tak, že ještě nepozřelo žádnou pozemskou potravu, a je proto čistým projevem působení Slunce. Nahoře působí záře hvězd. Hlavu Marie proto musíme znázornit tak, jako by z ní vycházela záře, pronikající přímo do očí a do hlavy pozorovatele. A dítě-Ježíše na paži Marie pak v jakési líbezné mírnosti a vnitřní uzavřenosti, jak se snáší z dokulata zaoblených oblačných útvarů. A konečně směrem dolů šat vystavený zemské tíži a vyjadřující to, jak zemská tíže může působit (viz obrázky 3 a 4 výše).

Nejlépe učiníme, když tyto vjemy vyjádříme i volbou barev. Dostaneme tím obraz, který nám svítá jako vánoční kosmická imaginace. Tento obraz nás může provázet až do Velikonoc, kdy nám z jejich kosmických souvislostí opět může vzejít velikonoční imaginace, o které budeme hovořit zítra.

Jak vidíme, umění člověk získává z nebe a z jeho souvislostí se Zemí. Opravdové umění je takové, které člověk prožívá s fyzickým, duševním i duchovním děním vesmíru, jež se člověku vyjevují v grandiózních imaginacích. Takže člověk nemůže jinak, než si všechn ten vnitřní boj, jímž si z přírodního vědomí vydobyl sebeuvědomění, nechat před vnitřním zrakem své duše vyvstat jako grandiózní obraz boje Michaela s drakem. Člověk nemůže jinak, než před vnitřním zrakem své duše nechat umělecky-imaginativním způsobem vyvstat všechno to, co na jeho duši působí uprostřed zimy, jako grandiózní obraz Matky s dítětem ... tak, jak jsme si dnes vysvětlili.

Pozorovat běh roku znamená kráčet s velkou kosmickou umělkyní, a v mocných obrazech v sobě nechat ožít věci, které nebe vtiskuje Zemi. Tyto obrazy se pak pro lidskou mysl a pro lidské citění stávají skutečností. Člověku tak může běh roku vyvstat ve čtyřech imaginacích – v Michaelské imaginaci, ve Vánoční-Mariánské imaginaci, ve Velikonoční a ve Svatojanské imaginaci.

Zítra budeme nejprve hledat cestu od Vánoc k Velikonocím.

----- KONEC -----

[Veřejně dostupný originální text](#) přednášky Dr. Steinera přeložila [Odyssea poznání](#).

Poznámky k překladu:

ⁱ Dr. Lili Kolisko – „Physiologischer und physikalischer Nachweis der Wirksamkeit kleinster Entitäten“ („Fyziologický a fyzikální důkaz působnosti nejmenších entit“), Stuttgart 1923

ⁱⁱ Nejznámější solí je samozřejmě běžná kuchyňská sůl. Jako další příklad si uveďme, že třeba reakcí zinku s kyselinou sírovou mj. vznikne síran zinečnatý neboli bílá skalice, což je příklad chemických solí, o kterých se zde hovoří.

ⁱⁱⁱ Z vnějšího pohledu se spodní vrstva sněhové pokrývky stlačuje, hrubne, ledovatí.